

Ловният парк „Кричим“

Главният вход

Вековният дъб на входа, покрит след загиването му с бръшлян

пази уникалността си над един век

Девствена гора и парк с колекция от екзотична дървесна, храстова и цветна растителност от цял свят – зад идеята за това райско късче стои прозорливият ум на истински любител на природата. Определян като личност с много лица – изпреварила своето време, цар Фердинанд I е сред малкото монарси меценати на науката. Той подпомага развитието на природните науки у нас със създаването на няколко научни институции, обединени след абдикацията му под името Царски природонаучни институти. В създадените от Фердинанд I паркове при двореците „Евксиноград“, „Кричим“ и „Врана“ и алпинеумът в „Царска Бистрица“ са аклиматизирани десетки редки и чуждестранни видове растителност.

Историята разказва, че в началото на XX в. лесовъдът Костадин Байкушев привлякъл вниманието на княза към природните богатства на Кричимската кория, бивш султански имот и останка от „Великата българска гора“ (*Silva Magna Bulgarica*), намираща се западно от река Въча. Вековните дъбове и заливната гора с богата флора и фауна вдъхновяват Фердинанд да създаде ловен развъдник. Той е основан с предписание на Министерството на търговията и земеделието (30.11.1901 г.), с което държавната гора „Кричим“ е отстъпена на Интендантството на княз Фердинанд за развъждане на фазани и друг дивеч. Монархът изкупува попадащите в гората земеделски земи (370 дка) и през 1905 г. построява по проекти на арх. Георги Фингов ловния павилион „Австрийска къща“, кухнята и сградата на стария дворец.

Създаден е парк, който след 1953 г. е разширен на площ 20.6 ха, уникален с богатата си колекция от чуждоземна декоративна растителност – днес той е част от защитената местност „Кричим“. Дървесното разнообразие е представено от над 300 вида от цял свят.

Ландшафтният архитект Владимир Маринов, който работи в стопанството над 30 г., ни повежда по широките алеи и ни разказва историите на много от екзотичните дървета.

За пръв път тук (1937 г.) са внесени вечнозелената магнолия (*Magnolia grandiflora*) и (1954 г.) листопадната китайска метасеквоя (*Metasequoia glyptostroboides*). На височина 30 м се извисява малко познатата канадска магнолия (*Magnolia acuminata*), чийто съсед е почти толкова високият мъжки екземпляр на гинкото (*Ginkgo biloba*). До обвития с бръшлян ствол на загинал вековен дъб, даващ храна и закрила на пчели и птици, откриваме най-новия дървесен вид в парка (*Chitalpa tashkentensis*), роден в Узбекистан през 1964 година. Негови родители са каталпата (*Catalpa speciosa*) и пустинната върба (*Chilopsis linearis*). Тук може да видим може би единствените в страната китайски лиродендрон (*Liriodendron chinense*) и тайвански ликвидамбър (*Liquidambar formosana*). За да се осигури влагата, през цялата територия на гората са прокарани изкуствени канали, а на 260 дка в парка е изградена поливна система с потъващи хидранти. До 2013 г. е функционирал разсадник за производство на интродуцираните видове, чиито „деца“ можем да открием в цялата страна. Едно от най-атрактивните места в парка е езерото с лилиите.

От царско време насам в цветната оранжерия на ловния развъдник се поддържа колекция от стотици екзотични растения – над 350 вида. Орхидеи, кактуси, фикуси, папрати, сред които новозеландската папрат платицерум, австралийската казаурина – дърво, което расте по бреговете на океана, и мурая – японски мини портокал, от който се правят едни от най-красивите бонсай.

Първите животни, които са внесени в Стопанството през 1908 г., са фазаните. През годините в Ловния парк са аклиматизирани египетски кози, мексикански пуйки и южноамерикански щраус – нанду. Развъждани са кеклици, яребици, токачки. Заселен е елен лопатар.

След като абдикира през 1918 г. в полза на сина си Борис цар Фердинанд I заминава в изгнание в чужбина. През 1936 г. цар Борис III завършва преустройството на старата сграда на двореца „Кричим“ и го превръща в това, което

е той днес. Заедно с интериора му в него са съхранени ловни трофеи от времето преди 1948 г. и снимки на царското семейство.

Възпитан в любов към природата, Борис III често посещавал парка за лов и риболов и отсядал в двореца. Негови гости са високопоставени европейски личности и техните семейства, видни български граждани и творци, но най-често царят е забелязван в компанията на своите ловни другари – писателя Елин Пелин, проф. Александър Балабанов, Велизар Багаров и други.

С името на монарха се свързват редица дивечоохранителни мерки в нашата страна като забраната на лова на мечки и диви кози, създаването на ловния резерват „Паламара“, грижите за резерватите в „Царска Бистрица“ и „Врана“.

Дворецът е използван за провеждане на заседания на правителството, в него са взимани важни решения за съдбата на държавата. На втория етаж са разположени личните покои на царица Йоана и на двете ѝ деца – престолонаследника Симеон и Мария Луиза. Царската фамилия се радва на този уютен дом по-малко от десетилетие. След смъртта на Борис III и прогонването на семейството му извън България имотът е конфискуван, превърнат е в стопанство и е използван от лидерите на новия режим, като управлението му е поверявано на различни държавни институции. Десетилетия по-късно дворецът и уникалният парк са отворени за посетители, които могат да се докоснат до този очарователен спомен за царство България. Днес сградите представляват историческа ценност и са паметници на културата.

Общата площ на стопанството е 199.8 ха, в т.ч. обявената за защитена местност „Кричим“ (169.9 ха), която пази богатата колекция от декоративна растителност на уникалния парк и заливната гора. Останалите 30 ха са стопански двор.

Установено е, че вековните дъбови гори са със средна възраст 150 г., а отделни екземпляри прехвърлят 250. През годините по-старите дървета са били повалени от стихийни бедствия заради плитката си коренова система. Преобладаващата част от територията му е покрита с естествени насаждения от едрolistна липа, летен дъб, бяла и черна тополя, примесени с ясен, бряст и клен. Районът му е обитаван от лисица, чакал, дива котка, бялка, заек, полудива патица, гривяк, гургулица, гълъб хралупар и други.

От декември 2018 г. ДЛС „Кричим“ – с. Куртово Конаре, намиращо се в м. Ливадите, е териториално поделение на ЮЗДП – Благоевград, а от 2020 г. е достъпно за туристи (с предварителна заявка). Създадена е база за интензивно стопанисване на елен лопатар и муфлон с площ 150 ха, изградена е волиера за фазани и диви пуйки и водна площ от 0.6 ха с възможност за спортен риболов. Ловът обаче е забранен, защото мястото е защитена територия.

Само през миналата година стопанството е разглеждано от 4950 посетители. Разходите за издръжка на стопанството, направени от Югозападното държавно предприятие през 2019 – 2021 г., са 2.5 млн. лв., като в тази сума не влизат инвестициите за закупуване на техника, ремонт и поддръжка на сградния фонд и базата за интензивно стопанисване на дивеч.

Женя СТОИЛОВА
Снимки: Йордан ДАМЯНОВ

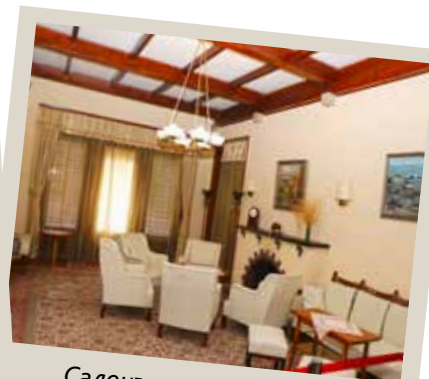
Австрийската къща
(арх. Г. Фингов, 1905, ДА „Архиви“)

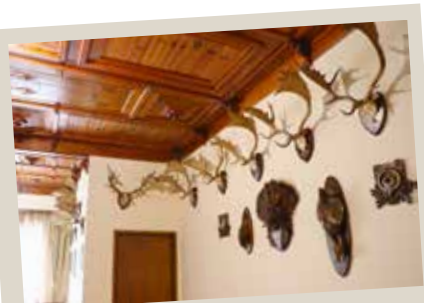
Старият дворец „Кричим“

Магнолия (*Magnolia kobus*),
лирово дърво (*Liriodendron tulipifera*),
сребрист бодлив смърч
(*Picea pungens* „Glauca“)

Салонът с камината
и новият главен вход
(1936 – 1937)

Възстановената зала с трофеи
(преустройвана за кинозалон
1960 – 2014)

Колекцията от цветя в новата
оранжерия, 600 м², с клима
контрол и мъглуваща система
(2020)

Живата украса на парка